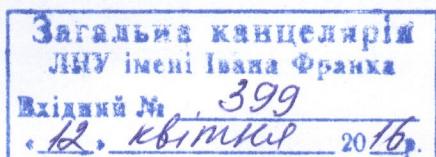

Відгук
доктора філологічних наук, професора
Кияка Тараса Романовича
на дисертацію Гордій Оксани Мирославівни
«Фразеологічні експресиви і комунікативи
сучасної німецької мови в Інтернет-текстах»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук
(спеціальність 10.02.04 – германські мови)

Недаремно ХХІ століття називають епохою інформації. Як твердять фахівці, її обсяг подвоюється кожні 8 років, супроводжуючи та генеруючи нові технології, продукуючи нові термінологічні одиниці, спрощуючи та уніфікуючи міжмовне спілкування на глобальному рівні. Шалений темп зростання інформації загрожує інформаційним бумом, який переростає в загрозливий інформаційний вал, що може накрити людство й породити зворотний процес у вигляді сучасної Вавилонської вежі з аналогічними наслідками. Тому стає очевидною нагальна необхідність своєчасного й оперативного обробітку накопиченої інформації. Цим процесом мають користуватися не лише фахівці з інформатики чи відповідальної науково-технічної сфери, але й лінгвісти, без яких текстовий чи вербальний аналіз буде неповноцінним. Об'єктом таких пошуків стає «мова» комп’ютера, головного генератора новітньої інформації. Мовознавці твердять навіть про формування нового вектора в науці – Інтернет-лінгвістики. Тому актуальність і новизна досліджень у царині комп’ютерної лінгвістики не викликають заперечення. Це саме можна твердити про експертовану дисертацію п. Гордій О. М., яка цим самим підтверджує практичну вагомість роботи. Тут подано ґрунтовний та багатосторонній об’єкт аналізу, репрезентований широким

матеріалом дослідження, що зумовило напрацювання теоретичних акцентів. Останні результуються завдяки дуже ґрутовним використанням та оглядом бібліотечних джерел, де авторка водночас не гребує критичним аналізом. Принаїдно зауважу, що Бібліографія, включно з джерелами ілюстративного матеріалу, налічує 453 позиції. Щоправда, бракує деяких сучасних досліджень українських мовознавців у царині Інтернет-лінгвістики. Де праці, наприклад, професора Бєлової А. Д. та її учнів, які так всесторонньо презентували свою школу в цій галузі сучасного мовознавства. Також незрозумілим чином проф. В. Г. Гак зараховується до вітчизняних мовознавців (с. 17), посилаючись на його працю, видану в 1995 році російським журналом «Филологические науки» (№ 4). Подібне може стосуватися і О. Д. Райхштейна (с. 39).

Добре вписано Положення, які висуваються на захист. Аргументація слушно доповнюється методом анкетування.

Імпонує використання сучасних методів генології. Дослідження жанрів за сферами їхнього існування в дисертації відповідають бахтіанському баченню невід'ємного зв'язку між мовленнєвими жанрами та середовищами людської діяльності. Саме таким чином легше розробити адекватні дослідницькі методи, сформувати цілісний підхід, виявити специфіку окремих жанрів і жанрових переплетінь, доповнивши не лише засади генології, але й фундаментальні постулати лінгвістики тексту. Цей фактор також доповнює теоретичне значення експертованої роботи.

Щоправда, не зовсім вдало вписано актуальність (с. 6) – «дискусійний статус» – це ще не актуальність. План дисертації справляє враження цілеспрямованої та логічно побудованої структури, але невдалою та дешо аморфною виглядає назва параграфу 1.1.1 «Термінологічні зауваження». Чи не краще й стрункіше звучала б назва «Аналіз термінологічного апарату дослідження»? Крім того неправильно викладено послідовність та сторінки «Переліку умовних скорочень» та Вступу.

Заслуговує схвалення оригінальна концепція дослідження: від загального класичного огляду проблематики в лінгвістиці до застосування цих підходів у нинішній сфері Інтернет-лінгвістики. Правильним вважаю розуміння мовного значення (с. 39). Запропоновано аргументовану диференціацію між прислів'ями, фразеологічними одиницями та крилатими виразами, репрезентованими солідним обсягом вибірки. Цілком оправданим і доцільним вважаю поділ груп фразеологізмів на розряди таксонів (2.2).

Водночас щодо теоретичних узагальнень висловлюю певне застереження, приєднуючись до думки К. Ф. Сєдова (с. 76) про те, що з позиції прагмалінгвістики для розуміння дискурсу беруться не окремі знаки, а інтенція мовця, не слід забувати, що ілокуція структурується саме з цих знаків, які в цілому формують текст прагматичного висловлювання. Отже, таким чином в межах прагмалінгвістики органічно поєднуються обидва підходи. Такі нечіткі позиції зумовлено недостатньою увагою до методів та методології дослідження.

Деякі претензії можна висловити до понятійного апарату. Так у Розділі 3 залучається категорія дискурсу, щоправда, невиясненим залишається питання ставлення до співвідношення між текстом і дискурсом. Пропоную в майбутній праці використовувати відому просту формулу ван Дейка: дискурс – це текст плюс ситуація, а текст – це дискурс мінус ситуація (Дейк Т. А. ван. Язык. Познания. Коммуникация. – М. : Прогресс, 1989). Отже, якщо вже використовувати модні терміни, то слід чітко обмежити їхній інтенсіонал, бо читаю, наприклад, на с. 158 приклад фрейму – «Bierkrug», «Bier lagert in Fässern», «Faß». Виникає запитання: що тут все-таки «фрейм»?

Цікавою вважаю розвідку, приурочену дослідженню національно-культурного компонента в семантичній структурі фразеологічних експресивів і комунікативів (2.3). Можна було б піти дальше і пов'язати цю проблематику зі специфікою національної ментальності з позиції етнолінгвістики, як це зробив, наприклад, німецький дослідник Артур Коттерель, упорядник «Енциклопедії міфів», де він водночас намагається зіставити особливі

моменти германської і слов'янської міфологій. Наприклад, «русалки» (*die Russalki*) зображалися в південно-східному ареалі, в басейні рік Дніпра та Дунаю, у вигляді красунь-сирен, що вабили у воду своїм магічним співом довірливих подорожніх. А на півночі Європи вони, навпаки, злі, потворні створіння із заплутаним волоссям, які затягували подорожніх з берега річки у воду, на дно (Cotterel, Arthur. Die Enzyklopädie der Mythologie: Reislein, 2000, S. 222). Подібно й на фразеологічному рівні: «Лише носій німецької мови в Німеччині достеменно усвідомлює суть виразу «*pünktlich wie die Maurer sein*», що означає закінчувати роботу точно за годинником». Тут напрошується посилання на відому концепцію внутрішньої форми слова, біля витоків котрої стояли В. Гумбольдт та О. Потебня. В цьому прикладі засвідчено дві різні внутрішні форми, що стало результатом відмінностей національних менталітетів. Здається, цим моментам слід було більше уваги приділити.

В цілому добре виглядають доречні кількісні підрахунки, але це мало стосується важливого Розділу 3, де таких показників бракує. Попри те вважаю слушним розгляд інтернет-текстів за видами комунікації (мережі Google, Фейсбуک, юстинги, веб сайти, відео сюжети, нікнейми). Між іншим, схиляюся до загальноєвропейського транслітерування запозичень із англійської мови на кшталт голдинг, готдог, геппіенд тощо. В даному випадку це стосується термінологічної одиниці «гостинг» (с. 3).

Важко погодитися з тезою про те, що «пов'язані з ідіоматичною базовою поняття непрозорості та вмотивованості теж виявляються певною мірою відносними» (с. 59). Вважаю, що, навпаки, критерій вмотивованості, чи тут радше невмотивованості, визначальний для оцінки ідіоматичності фрази. Пропоную використовувати саме термін «вмотивованість», а не «мотивованість», оскільки останній є прихованою калькою з російської мови. До речі, в тексті дисертації присутні русизми («обробка» – с. 16, 60 і далі, «нижче рівня речення» с. 61, «прийшли до висновку» – с. 68, «по відношенню» – с. 106, «завідомо» – с. 139, «по комунікації» – с. 14, «ствол гармати» – с. 164).

Теоретична база дослідження, як зазначалося вище, фундаментальна, але зі здивуванням бачу, що робота починає реалізувати корпус фразеологізмів з позиції Інтернет-лінгвістики, починаючи аж із 101 сторінки (2.4.1). Про це слід було говорити в попередніх розділах, бо цей аспект вважаю стрижнем аналізу. До того ж спостерігається деяка неспіврозмірність розділів.

Окремо хочу відзначити Додатки, в тому числі зразок анкети опитування. Вони добре експлікують і доповнюють дослідження, зокрема, його результати й висновки, які вважаю обґрунтованими та перспективними.

Мова викладу, в цілому, багата, наукова, логічна, хоча мають місце оргіхи орфографічного та технічного характеру (с.2, с.6, с.7, с.10, с.11, с.12, с.13, с.17, с.22, с.28, с.29, с.32, с.41, с.43, с.45, с.51, с.52, с.59, с.60, с.67, с.72, с.86, с.95, с.96, с.102, с.126, с.157, с.162, с.166, с.170, с.174, с.175, с.191).

Зауважу: абсолютна більшість помилок стосується вживання ком, що вже слугує нині для молодих українських науковців поганим знаком. На моє переконання, слід обмежувати вживання зв'язки «€» там, де її можна уникнути (наприклад, «€ абсолютною» – с.35, «не є можливим» – с.63, «€ недостатньо описаною» – с.74 і т.п.).

Проте не буде банальною моя констатація того факту, що висловлені вище зауваження зовсім не нівелюють головні здобутки авторки дисертації. Дослідження, в цілому, оригінальне, самостійне, аргументоване, дарує настанови та простір для наступних аналогічних розвідок. Автореферат корелює і за формою, і за змістом із текстом роботи. Тому, враховуючи насамперед позитивні сторони праці, отримую право констатувати істину, що дисертація «Фразеологічні експресиви і комунікативи сучасної німецької мови в Інтернет-текстах» цілком відповідає вимогам п. 11 та п. 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а її автор Гордій Оксана Мирославівна

заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та практики перекладу
з німецької мови Інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Т. Р. Кияк

